
Writings of John Colenso, *Old Testament Essays* 10 (1997), 449-58.

10. Onder meer door middel van de in noot 7 genoemde bundel studies.

11. *St. Paul's Epistle to the Romans, Newly Translated and Explained from a Missionary Point of View* (Ekukanyeni, Natal 1861; Engelse editie: Cambridge/London, 1861). Voor de commentaar zie: Cox, *Life*, I, 128-70; Hinchliff, *Colenso*, 79-84; Guy, *Heretic*, 69-73.

12. 'Bunsen's Biblical Researches', 45-83. Voor het artikel zie J. Rogerson, *Old Testament Criticism in the Nineteenth Century: England and Germany* (London, 1984), 212-14.

13. Zie de brieven van 13 april en 14 augustus 1865, en Rees, *Letters*, 82, 360.

14. 'Séances historiques de Genève. The National Church', 130-86.

15. Vanaf 1862 tot 1879 zijn te London onder de titel *The Pentateuch and the Book of Joshua Critically Examined* zeven delen met het resultaat van Colenso's studie van de Pentateuch verschenen. Zie voor dit opus magnum Cox, *Life*, I, 481-96; Hinchliff, *Colenso*, 85-114; R.J. Thompson, *Moses and the Law in a Century of Criticism since Graf*

Paulus' brief aan de Romeinen het licht gezien.¹¹ Daarin had hij het dogma van de verzoening gekritiseerd en zich gekant tegen de voorstelling van de eeuwige straf die de onbekeerden ten deel zou vallen. Ook het bericht dat hij een uiterst kritisch geschrift over de Pentateuch in portefeuille had, was hem vooruitgesnel. Colenso arriveerde in zijn moederland op een moment dat de Kerk van Engeland in rep en roer was naar aanleiding van de in 1860 gepubliceerde bundel *Essays and Reviews*, bedoeld om het Britse publiek te informeren omtrent de nieuwste ontwikkelingen in het contemporaine denken en de wetenschapsbeoefening op diverse terreinen van onderzoek. Tegen twee van de zeven essayisten was in december 1861 een kerkelijk proces aangespannen vanwege het uitdragen van opvattingen die in strijd werden geacht met de leerstellingen van de Kerk. Het betrof Rowland Williams, die een bijdrage had geleverd over de Duitse bijbelgeleerde C.J.J. Bunsen,¹² en Henry Briston Wilson, een vriend en geestverwant van Colenso,¹³ die in zijn opstel¹⁴ een pleidooi had geleverd voor een vrijere omgang door de geestelijkheid van de Nationale Kerk met onder meer de kerkelijke leer aangaande de inspiratie van de Bijbel. De aanklachten leidden, na een voorlopig oordeel op 25 juni 1862, waarbij slechts een gering deel ervan als rechtmatig erkend was, tot een veroordeling door de kerkelijke rechtbank (the Court of Arches) op 15 december 1862.

Op het moment dat Colenso in een eerste studie de resultaten van zijn analyse van de Pentateuch publiceerde (29 oktober 1862),¹⁵ speelde de zaak nog volop met als gevolg dat zijn boek leidde tot een storm van protesten en aan hysterie grenzende reacties. In het bijzonder het feit dat hij zich als *bisschop* zonder enige terughoudendheid aan Schriftkritiek schuldig maakte en zo kerk en geloof van binnenuit ondermijnende, werd hem ten zeerste kwalijk genomen. Na de verschijning van deel II van *Pentateuch and Joshua* in januari 1863 werd door de overgrote meerderheid van zijn collega's, de Engelse bisschoppen, zelfs druk op hem uitgeoefend om zijn ambt neer te leggen. Colenso, zich bewust van de consequenties van de afloop van de zaak van de essayisten,¹⁶ volgde die met meer dan bijzondere aandacht. Dat gold ook voor de beroepsprocedure die zij tegen het kerkelijke vonnis hadden aangespannen bij de koningin, die de zaak had toevertrouwd aan de rechterlijke commissie (Judicial Committee) van Hare Majesteits Bijzondere Raad (Privy Council).

Tijdens het beroep raakte hij zelf ook verwickeld in een kerkelijk proces, niet in Engeland, maar in Zuid-Afrika, waar hij als bisschop was gewijd. Vanwege tegen hem op basis van zijn commentaar op de Romeinen en de eerste twee delen van *Pentateuch and Joshua* inge-